
การพัฒนาสังคมจีนด้วยความคิดสร้างสรรค์ ท่ามกลางการปฏิรูปเชิงลึกและเชิงกว้าง: การคาดการณ์และวิเคราะห์สังคมจีนในปี พ.ศ.2556-2557

หลี่ เหวินเหลียง

อาจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

lirenliang2511@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) สถานการณ์ภาพรวมของการพัฒนาสังคมจีนในปี พ.ศ. 2556 2) สภาพปัญหาที่มีปรากฏอยู่ในปี พ.ศ. 2556 และ 3) แนวโน้มและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาสังคมจีนปี พ.ศ. 2557 โดยผู้เขียนประมวลเนื้อหาข้อมูลจากหนังสือจีน Blue Book of China's Society และเอกสารรายงานการปฏิบัติงานของรัฐบาลที่มีต่อสมาชิกผู้แทนประชาชนจีนทั่วประเทศ เมื่อเดือนมีนาคม 2557 แล้วทำการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าว ในปีพ.ศ.2556 ประเทศจีนได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูปเชิงลึก กล่าวโดยภาพรวมคือ ไม่ว่าจะเป็นนโยบายการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง การส่งเสริมเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมั่นคงและการส่งเสริมการพัฒนาทางสังคมที่ประสบความสำเร็จในระดับต้นๆ อย่างไรก็ตามการพัฒนาที่ไม่สมดุลและปัญหาที่เกิดขึ้นต่าง ๆ ยังคงมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็นปัญหารายได้ต่ำ ราคาสินค้าสูง ปัญหาการจ้างงานเป็นต้น ปี พ.ศ. 2557 ซึ่งเป็นปีแห่งการปฏิรูปนี้ ยังคงดำเนินนโยบายว่าด้วยการควบคุมของรัฐเชิงมหภาคทั้งระดับกำลังการผลิต ระดับการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายและทิศทางของการพัฒนา เพื่อให้การพัฒนาของสังคมจีนยังคงอยู่ภายใต้การควบคุมของภาครัฐ เพื่อให้ประชาชนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาสังคมจีน

คำสำคัญ: การพัฒนาสังคม การปฏิรูปเชิงลึกและเชิงกว้าง การบริหารจัดการภาครัฐ

The Development of Chinese Society with Innovation Management in the Cause of Reforming Deeply and widely: Forecasts and Analysis of the Chinese Society in the Year 2013 -2014

Li Renliang

Lecturer, School of Social and Environmental Development

National Institute of Development Administration

lirenliang2511@hotmail.com

Abstract

This article aims to 1) study the achievements and problems of the development of Chinese society in 2013 , 2) to predict and analyze the development of Chinese society in 2014 3) to be useful on academic aspect for defining the strategies on social development in Thailand. This article uses qualitative research approach by studying the documents which consist of published Chinese books and official reports to the General Assembly of representatives of China in March 2014. Since 2013, China has stepped into the era of reform deeply and widely. Chinese government's policy emphasize on the economic structural reforming. Chinese government try to Promote sustainable economic growth and social development. However, the development is not balanced and there are many problems such as Low-income, high consumption and employment to be solved. For the year 2014, Government will continue to strengthen macro-control and to make efforts in social security and quality of life. For the Chinese government, the most crucial task is to vigorously innovative good governance and to promote social harmony and stability.

Keywords: Social Development; Reform; Public Administration

บทนำ

ในปี พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมานี้ ถือได้ว่าเป็นปีที่มีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์แห่งการปฏิรูปและเปิดประเทศของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นอย่างมาก ท่ามกลางการเผชิญกับสภาพการณ์ระหว่างประเทศที่ซับซ้อน เช่น ความตึงเครียดกับประเทศญี่ปุ่น ฟิลิปปินส์ และเวียดนามในการกรณีพิพาทเหนือดินแดนหมู่เกาะต่าง ๆ ในทะเลจีนใต้ ถือได้ว่าเป็นปีที่มีความสำคัญต่อการปฏิรูปภายในประเทศให้พัฒนาไปอย่างมั่นคง ซึ่งในการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนทั่วประเทศ ชุดที่ 18 ครั้งที่ 3 ได้มีการลงมติเห็นชอบต่อมติคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนว่าด้วยประเด็นสำคัญหลายประการเพื่อการปฏิรูปเชิงลึกและเชิงกว้าง ที่มุ่งเน้นจะผลักดันและยกระดับขีดความสามารถในการบริหารประเทศให้ทันสมัยมากยิ่งขึ้น ทำให้ตลาดมีบทบาทสำคัญในการจัดสรรทรัพยากร เร่งสร้างระบบการปกครองให้ถูกต้องตามหลักวิทยาศาสตร์โดยเร็วที่สุด รับประกันว่าสังคมจะเต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวาและความผาสุก หลังจากที่ประเทศจีนได้ก้าวเข้าสู่ลำดับของประเทศที่มีรายได้ระดับกลางแล้ว ปัญหาต่าง ๆ ที่สะสมระหว่างการพัฒนาที่ผ่านมาในอดีต และปัญหาใหม่ที่ต้องเผชิญระหว่างการพัฒนาในขณะนี้ ทำให้ประเทศจีนอยู่ในช่วง “ยุคปัญหาเด่นชัด” การประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนทั่วประเทศชุดที่ 18 ครั้งที่ 3 ได้ส่งสัญญาณการปฏิรูปและเปิดประเทศไปสู่ทั่วโลก ประเทศจีนจะสร้างประวัติศาสตร์แห่งการปฏิรูปอีกครั้ง (หลี่ เค่อเฉียง, 2557)

ภาพรวมของการพัฒนาสังคมจีนในปี พ.ศ. 2556

ภายใต้การเปลี่ยนแปลงที่กลับซับซ้อนของสภาพแวดล้อมเศรษฐกิจโลก ตามการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจีนในปี พ.ศ. 2556 มีลักษณะที่เรียกว่า “ร่วงลงก่อน ค่อยดีขึ้น” (ในรูปของตัว V) กล่าวคือ อัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ (Gross Domestic Product: GDP) ในไตรมาสแรก คิดเป็นร้อยละ 7.7 ไตรมาสที่สอง คิดเป็นร้อยละ 7.5 ไตรมาสที่สามเพิ่มสูงถึงร้อยละ 7.8 ซึ่งคาดว่าอัตราการเติบโตของ GDP ทั้งปีจะรักษาระดับอยู่ที่ร้อยละ 7.7 ขึ้นไป (หลี่ หยาง , 2557) ทั้งนี้นโยบายการปรับโครงสร้างพื้นฐานและการส่งเสริมการปฏิรูปทางเศรษฐกิจประเทศจีนได้ดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจตั้งแต่ปีค.ศ.1978 ใน 30 กว่าปีที่ผ่านมาเน้นอัตราเติบโตทางเศรษฐกิจโดยมองข้ามไปสิ่งแวดล้อม ทรัพยากร จึงเกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม สังคมตามมามากมาย ประเทศจีนจึงต้องดำเนินนโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่องและเป็นการปฏิรูปเชิงกว้างและเชิงลึก การปฏิรูปได้กลายเป็นแรงขับเคลื่อนใหม่ให้กับเศรษฐกิจสามารถเติบโตไปอย่างมั่นคงและลดภาวะความผันผวนทางเศรษฐกิจ ในประเทศเป็นอย่างมาก

1. การเติบโตทางเศรษฐกิจมีเสถียรภาพ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างทางเศรษฐกิจเกิดประสิทธิภาพในเบื้องต้น

ตั้งแต่ยุค 80 (ในศตวรรษที่ 20) เป็นต้นมา การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจีน มีความผันผวน กล่าวคือ อัตราการเติบโต GDP ลดลงอย่างต่อเนื่องด้วยกันถึง 3 ครั้ง (ครั้งแรก ในปี พ.ศ. 2528 -

2533 ครั้งที่สอง ในปี พ.ศ. 2536 - 2542 และ ครั้งที่สาม ในปี พ.ศ. 2551) โดยรัฐบาลจีนได้มีการอัดฉีดเงิน 4 ล้านล้านหยวน เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศอันส่งผลเศรษฐกิจของประเทศจีน ในปี พ.ศ. 2552 - 2554 สามารถรักษาการเติบโตอยู่ในระดับที่ค่อนข้างสูงร้อยละ 9 ต่อปีแต่พอถึงปี พ.ศ. 2555 อัตรา GDP ลดลงเหลือร้อยละ 7.8 ถือได้ว่าเป็นระดับการเติบโตที่น้อยที่สุด เนื่องจากเศรษฐกิจอเมริกาและยุโรปยังไม่ฟื้นตัว การส่งออกของจีนได้รับผลกระทบ

ภายใต้สถานการณ์ความผันผวนทางเศรษฐกิจที่ลดลงอย่างต่อเนื่อง (ตั้งแต่ยุค 90 ในศตวรรษที่ 20) รัฐบาลจีนก็ยังคงดำเนินการเพิ่มระดับการปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจ ไม่ใช้นโยบายการยึดหยุ่นเงินตราตามเดิม แม้ว่าในช่วงกลางปีจะเกิดภาวะขาดแคลนทางการเงิน แต่รัฐบาลจีนก็ยังคงแน่วแน่เด็ดขาดในการใช้นโยบาย “ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและส่งเสริมการปฏิรูปอย่างมั่นคง” ด้วยความเด็ดขาดในการจึงสามารถปรับเปลี่ยนโครงสร้างเศรษฐกิจของประเทศให้เกิดสัมฤทธิ์ผลได้อย่างสมบูรณ์

และผลจากการปฏิรูปประเทศของจีน ได้ส่งผลในเชิงบวกต่อภาวะทางเศรษฐกิจของประเทศที่มีความชัดเจน ในปี พ.ศ. 2556 ประเทศจีนสามารถเก็บเกี่ยวผลผลิตทางการเกษตรได้เพิ่มมากขึ้นต่อเนื่องมาเป็นปีที่ 10 ติดต่อกัน กล่าวคือ ปริมาณผลผลิตรวมทางการเกษตรทั้งประเทศในฤดูร้อนมีมากถึง 131,890,000 ตัน เทียบกับเวลาเดียวกันของปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.5 ส่วนปริมาณรวมของการผลิตข้าวมีจำนวน 34,070,000 ตัน คาดว่าจะมีการเก็บเกี่ยวผลผลิตที่ดีอีกครั้งในฤดูใบไม้ร่วง สามไตรมาสแรกในปี พ.ศ. 2556 ปริมาณรวมของการผลิตเนื้อหมู เนื้อวัว เนื้อแพะ และสัตว์มีปีก มากถึง 58,030,000 ตัน เทียบกับเวลาเดียวกันของปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.3 และปริมาณรวมของการผลิตเนื้อหมูมีมากถึง 38,310,000 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 2.1 ปริมาณการผลิตของธัญพืชและเนื้อสัตว์เพิ่มขึ้นอย่างคงที่ ซึ่งมีผลสำคัญอย่างมากต่อราคาสินค้าที่คงที่และการพัฒนาของเศรษฐกิจ (หลี่ หยาง, 2557) ซึ่งในช่วง 10 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2556 รายได้การค้าปลีกทั่วประเทศของจีนพุ่งทะลุสูงขึ้นไปถึง 11 ล้านล้านหยวน (11,052,500,000,000 หยวน) เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2555 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 9.4

นอกจากนี้ ผลจากการปรับมาตรฐานช่วยเหลือผู้ยากไร้ในชนบท ให้มีรายได้เฉลี่ยต่อปีต่อคนเป็น 2,300 หยวนในช่วงปลายปี พ.ศ. 2555 นั้น ได้ส่งผลสัมฤทธิ์ที่มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ กลุ่มเป้าหมายผู้ยากไร้ในชนบทลดลงถึง 98,990,000 คน เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2554 ลดลงถึง 23,390,000 คน และคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2556 จำนวนผู้ยากไร้ในชนบทจะลดลงน้อยกว่า 80,000,000 คน (หลี่ หยาง, 2557)

2. สถานการณ์การมีงานทำโดยรวมคงที่ อุปสงค์ของตลาดการจ้างงานมากกว่าอุปทาน

สถานการณ์การจ้างงานโดยรวมของประเทศจีน ในปี พ.ศ. 2556 ถือได้ว่ามีอัตราการจ้างงานอยู่ในภาวะคงที่ ถึงแม้ว่าสภาพเศรษฐกิจของประเทศจะชะลอตัว กล่าวคือ ในช่วงเดือนมกราคม-กันยายน มีจำนวนผู้ที่ได้รับการว่าจ้างในเมืองเพิ่มขึ้น 10,660,000 คน ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยของประชากรในประเทศยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ในช่วงปลายเดือนกันยายน (ปี พ.ศ. 2556) ประเทศจีนทั่วทั้งภูมิภาคได้มีการปรับเปลี่ยนมาตรฐานรายได้เฉลี่ยขั้นต่ำของประชาชนในประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 18 คือ จากเดิม 1,545

หยวนต่อคนต่อเดือนเป็น 1820 หยวนต่อคนต่อ มีผลให้มาตรฐานรายได้ขั้นต่ำต่อเดือนของประชากรทั่วประเทศมีอัตราเพิ่มสูงขึ้น โดยเมืองที่มีรายได้ขั้นต่ำต่อเดือนสูงที่สุดในประเทศ คือ นครเซี่ยงไฮ้ (คิดเป็นเงิน 1,820 หยวนต่อเดือน) ทั้งนี้ เมื่อพิจารณาถึงเมืองที่มาตรฐานรายได้ขั้นต่ำต่อชั่วโมงการทำงานที่สูงที่สุด คือ กรุงปักกิ่ง และซินเกียง (คิดเป็นเงิน 15.2 หยวนต่อชั่วโมง) อย่างไรก็ตาม ในช่วงปลายไตรมาสที่สาม อัตราการว่างงานของชนประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองทั่วประเทศมีถึงร้อยละ 4.04 (และมีการคาดการณ์ถึงอัตราการว่างงานของคนในเมืองทั่วประเทศตลอดทั้งปี มีร้อยละ 4.1) (หลี่ เหยินเหลียง, 2557)

นอกจากนี้ ยังพบว่า ช่วงสามไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2556 มีการเคลื่อนย้ายแรงงานจากชนบทเข้าสู่ในเมืองกว่า 173,920,000 คน (มากกว่า 1.7 ร้อยล้านคน) เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ. 2555 ถึง 5,230,000 คน (เมื่อเทียบกับเวลาเดียวกันของปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.1) อีกทั้ง รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของแรงงานในภาคการเกษตรได้มีการปรับตัวเพิ่มขึ้น ถึง 2,542 หยวน เทียบกับเวลาเดียวกันของปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 13 จากปี 2555 อยู่ที่ 2250 หยวนต่อคนต่อเดือน แสดงให้เห็นว่าถึงแม้การเติบโตของเศรษฐกิจจะมีแนวโน้มชะลอตัวลง แต่เนื่องจากประเทศจีนมีนโยบายผลักดันพื้นที่เมือง จึงทำให้ GDP ของประเทศจีนมีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้น และกล่าวคือ ผลจากการดำเนินงานการดังกล่าวได้ส่งผลให้มีการเพิ่มตำแหน่งงานต่าง ๆ ให้กับประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองถึง 1,300,000 - 1,700,000 คน ภายใต้นโยบายผลักดันพื้นที่เมืองของประเทศจีนนี้ ได้ส่งผลให้ ประเทศจีนได้ก้าวเข้าสู่ยุคที่พัฒนาอย่างรวดเร็วโดยในช่วงปลายปี พ.ศ. 2556 พบว่า มีระดับความเป็นเมืองของประเทศจีนจะมีมากกว่าร้อยละ 54 และคาดการณ์ว่าในปี พ.ศ. 2561 จะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 60 (หลี่ เหยินเหลียง, 2557)

3. โครงสร้างประชากรเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ภาวะความเป็นเมืองมีมากกว่าร้อยละ 54

ในปี พ.ศ. 2555 พบว่า สัดส่วนของประชากรที่มีอายุระหว่าง 0 -14 ปี มีจำนวนที่ลดต่ำลงอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ ช่วงปลายปี พ.ศ. 2553 จากร้อยละ 16.6 ลดลงเหลือร้อยละ 16.5 ในปลายปี พ.ศ. 2555 และมีสัดส่วนของประชากรผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป มีมากถึงร้อยละ 14.3 อัตราการเติบโตตามปกติของประชากรชาวจีนลดลงอย่างต่อเนื่อง (ในช่วงปลายปี พ.ศ. 2555 อัตราการเติบโตของประชากรตามปกติ ลดลงถึงร้อยละ 0.495) ในขณะที่จำนวนประชากรสุทธิของจีนแผ่นดินใหญ่ในทุก ๆ ปี ยังคงเพิ่มขึ้นราว 6,660,000 คน (หลี่ เหยินเหลียง, 2557) จากสภาพปัญหาเชิงโครงสร้างประชากรของประเทศจีนที่ไม่สมดุลดังที่ได้กล่าวมา สะท้อนให้เห็นว่า รัฐบาลจีนกำลังเผชิญกับปัญหาผู้สูงอายุและจำนวนประชากรสุทธิที่เพิ่มสูงขึ้น

4. ระบบการศึกษาภาคบังคับมีการพัฒนาอย่างสมดุลมากขึ้น และแนวโน้มการรับนักเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา

เพื่อแก้ไขปัญหาอำนาจบริหารงานและงบประมาณทางการศึกษา ระหว่างรัฐบาลส่วนกลางและรัฐบาลท้องถิ่นของประเทศจีนได้สามารถดำเนินงานไปอย่างมีประสิทธิภาพ ในปี พ.ศ. 2556 รัฐบาลกลางจึงได้ตกลงใช้บทบัญญัตินโยบายการระดมทุนเพื่อการศึกษา โดยให้รัฐบาลท้องถิ่นเก็บภาษีที่ดินมาใช้เพื่อบำรุงการศึกษาและขยายช่องทางการช่วยเหลือทางการเงินด้านศึกษา กระทรวงการคลังของรัฐบาล

กลางของจีนได้มีการสนับสนุนแผนงานด้านการโภชนาการทางอาหารของนักเรียนศึกษาภาคบังคับในชนบทให้ดียิ่งขึ้น โครงการดังกล่าวได้มีการดำเนินการให้กับโรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ทดลองจำนวน 125,900 โรงเรียน ครอบคลุม 23 มณฑล (1,326 อำเภอ) ครอบคลุม โดยมีการเปิดโรงอาหารให้นักเรียนที่อยู่ในพื้นที่ทดลองสามารถรับประทานอาหารกลางวันฟรี และมีนักเรียนที่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ถึง 32,432,100 คน (หลี่ เหมินเหลียง, 2557)

นอกจากนี้ เดือนพฤษภาคมพ.ศ.2556 กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการการปฏิรูปและพัฒนาประเทศ และกระทรวงการคลังยังได้มีการร่วมมือกันประกาศ "แผนการส่งเสริมการศึกษาระดับอุดมศึกษาในภูมิภาคภาคกลางตะวันตก ปี พ.ศ.2555- 2563" (หรือมีชื่อย่อว่า แผนการส่งเสริมฯ) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการริเริ่มโครงการเสริมสร้างศักยภาพมหาวิทยาลัยในภูมิภาคภาคกลางตะวันตก โครงการนี้มีระยะเวลาในการดำเนินงานในระยะที่ 1 เป็นเวลา 5 ปี (พ.ศ.2555- 2558) มีงบประมาณสนับสนุน ส่งเสริมการพัฒนามหาวิทยาลัย จำนวน 100 แห่ง ในภูมิภาคภาคกลางตะวันตก จำนวน 10,000 ล้านบาท โครงการดังกล่าวได้มีการกำหนดโควต้าให้มหาวิทยาลัยในภูมิภาคภาคตะวันออกมีโควต้าสามารถรับสมัครนักเรียนที่อยู่ในภูมิภาคภาคกลางตะวันตกได้จำนวน 185,000 คน อีกทั้งได้มีการสนับสนุนทรัพยากรที่มีคุณภาพทางการศึกษาให้แก่เด็กที่อยู่ในพื้นที่ยากจนในชนบท ชายแดน และชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ในประเทศ (หลี่ เหมินเหลียง, 2557)

5. เพิ่มระดับการปรับเปลี่ยนหน้าที่ของรัฐบาล

ระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ยกเลิกขั้นตอน ระเบียบการตรวจสอบและอนุมัติโครงการลง จำนวน 2,497 ระเบียบ (ร้อยละ 69.3 ของจำนวนขั้นตอนระเบียบทั้งหมด) รัฐบาลกลางชุดใหม่ได้ยกระดับขีดความสามารถในการทำงานของรัฐบาล โดยกำหนดให้คณะรัฐมนตรีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องพยายามยกเลิกขั้นตอนและระเบียบลงร้อยละ 30 จากระเบียบทั้งหมดที่มีอยู่ในปัจจุบัน คือ 1700 ระเบียบ (หลาง เสียนผิง, 2557) เพื่อให้การขออนุมัติโครงการจากหน่วยงานรัฐ สามารถเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีความคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

สำหรับในการปฏิรูปครั้งนี้ จะช่วย ส่งเสริมให้ภาคประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในสังคมมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากข้อมูลในปี พ.ศ. 2556 ที่มีองค์กรภาคประชาชนไม่ว่าสมาคม มูลนิธิ หอการค้าที่จดทะเบียนกับแผนกกิจการพลเรือนแห่งชาติ มีจำนวนเพิ่มสูงขึ้นถึง 500,000 องค์กรเป็นครั้งแรก (หลาง เสียนผิง, 2557) และคาดว่าหลังจากที่มีนโยบายให้องค์กรทางสังคมสามารถ “จดทะเบียนตามกฎหมายโดยตรง” แล้ว หลังจากปี พ.ศ. 2557 จำนวนองค์กรทางสังคมจะมีการเติบโตเพิ่มมากขึ้น

6. ระบบประกันสังคมมีความสมบูรณ์มากขึ้น จำนวนผู้ประกันตนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ระบบประกันสังคมและประกันสุขภาพครอบคลุมจำนวนประชากรมากยิ่งขึ้น จำนวนประชากรที่อยู่ในพื้นที่เมืองและชนบท มีการทำประกันสังคมมากถึง 806 ล้านคน จนถึงปลายเดือนกันยายน ปี พ.ศ. 2556 คนที่ทำงานในเมืองโดยส่วนใหญ่จะทำประกันสังคม ประกันสุขภาพ ประกันอุบัติเหตุจากการทำงาน ประกันการคลอดบุตรและเลี้ยงดูบุตร และประกันการว่างงาน ประกันทั้ง 5 ประเภท มีจำนวนผู้ทำประกัน

แบ่งออกเป็น 316,260,000 คน 563,600,000 คน 196,030,000 คน 160,610,000 คน 161,950,000 คนตามลำดับ เมื่อเทียบกับปลายปีพ.ศ. 2555 เพิ่มขึ้นเป็น 12,000,000 คน 27,190,000 คน 59,300,000 คน 6,320,000 คน 97,100,000 คนตามลำดับ กองทุนประกันสังคมทั้ง 5 ประเภทมีรายได้เข้ากองทุนรวมทั้งสิ้นถึง 2,319,800 ล้านหยวน เทียบกับเวลาเดียวกันของปีที่ผ่านมาเพิ่มขึ้นร้อยละ 13.7 กองทุนประกันสังคมทั้ง 5 ประเภทมีรายจ่ายรวมทั้งสิ้น 1,916,100 ล้านหยวน เทียบกับเวลาเดียวกันของปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.6 ในปี พ.ศ. 2556 คนในชนบทที่ทำประกันผู้สูงอายุจำนวน 490 ล้านคน เทียบกับปลายปีก่อนเพิ่มขึ้น 6.6 ล้านคน (หลี่ เหมินเหลียง , 2557)

บทบาทสำคัญการประกันสุขภาพในชนบท เมื่อปลายปี พ.ศ. 2555 ที่ผ่านมา ทั้งประเทศจีนมี 2,566 อำเภอ (เมือง) ได้เข้าร่วมโครงการประกันสุขภาพ ทำให้ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบท(ร้อยละ 98.1 ของคนในชนบททั้งหมด) มีหลักประกันสุขภาพ และเพิ่มการจ่ายเงินสมทบกองทุนรักษาสุขภาพจาก 290-300 หยวนต่อคน และเพิ่มเป็น 340 หยวนในปี พ.ศ.2556 โดยสัดส่วนการเบิกค่ารักษาพยาบาลสำหรับผู้ป่วยที่นอนรักษาในโรงพยาบาล มีเพิ่มขึ้นร้อยละ 55 และในปีเดียวกันนี้ รัฐบาลได้มีการสนับสนุนงบประมาณด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่เพิ่มมากขึ้น โดยมีการสนับสนุนเงินช่วยเหลือรายการบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานจาก 27.2 หยวนต่อคน เป็น 30 หยวนต่อคน และสำหรับประชากรที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลความเจริญจะได้รับการบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานเฉลี่ยที่ 40 หยวนต่อคน (หลี่ เหมินเหลียง, 2557) ทำให้ประชาชนได้รับการบริการด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐานที่ดีขึ้นโดยรวม

ปัญหาที่ยังคงมีอยู่ในสังคมที่กำลังพัฒนาใน ปี พ.ศ. 2556

1. รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อาศัยอยู่ในตัวเมืองมีภาวะชะลอตัว ราคาสินค้าและอาหารเพิ่มสูงขึ้น

ในขณะที่เศรษฐกิจอยู่ในภาวะชะลอตัว อัตราการเพิ่มรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองและชนบทเกิดภาวะชะลอตัว ในช่วงสามไตรมาสแรกของปี พ.ศ. 2556 โดยรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองอยู่ที่ 20,169 หยวน (ประมาณ 100, 845บาท) เทียบกับปีก่อนเพิ่มขึ้นร้อยละ 9.5 หลังจากหักปัจจัยเงินเฟ้อ เพิ่มขึ้นจริงร้อยละ 6.8 รายได้เงินสดเฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อาศัยอยู่ในชนบท คือ 7,627 หยวน (ประมาณ 38,135บาท) เทียบกับปีก่อนเพิ่มขึ้นร้อยละ 12.5 หลังจากหักปัจจัยเงินเฟ้อ รายได้เพิ่มขึ้นจริงร้อยละ 9.6 คาดการณ์ว่าในปี 2557 ในขณะที่รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชนบทจะเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 8 (หลี่ หยาง, 2557) ซึ่งการเติบโตของรายได้ประชากรในชนบทยังคงมีมากกว่าระดับการเติบโตของ GDP และยังคงรักษาอัตราการเติบโตที่เพิ่มมากขึ้นกว่ารายได้ประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองอย่างต่อเนื่องเป็นปีที่ 4 โครงสร้างรายรับรายจ่ายยังได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น

หลังจากที่ระดับรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อาศัยอยู่ในเมืองมีมากกว่าการเติบโตของ GDP มาต่อเนื่องอยู่หลายปี จนถึงปี พ.ศ. 2556 ที่รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เมืองลดต่ำ

กว่าการเติบโตของ GDP จึงทำให้เป้าหมายการขยายด้านการบริโภคภายในประเทศและรายได้ของประชากรในเมืองและชนบทของปี พ.ศ.2563 เพิ่มมากกว่า ปี พ.ศ. 2553 เป็นสองเท่าให้ประสบความสำเร็จนั้น มีความยากลำบากมากยิ่งขึ้น หลังจากผ่านการปรับเปลี่ยนควบคุมเศรษฐกิจมหภาคราคาสินค้ามีความเสถียรภาพ รักษาอัตราเงินเฟ้ออยู่ในอัตราต่ำ ได้ในสามไตรมาสของปี พ.ศ. 2556 ราคาผู้บริโภคเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.5 แต่เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 ที่ผ่านมา ดัชนีราคาผู้บริโภคทั้งประเทศเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.2 ได้สร้างประวัติการณ์ใหม่ที่สูงในแปดเดือนที่ผ่านมา โดยเฉพาะราคาสินค้าอาหารเมื่อเทียบเวลาเดียวกันกับปีที่แล้วเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.5 ราคาผักสดเพิ่มขึ้นร้อยละ 31.5 ราคาเนื้อหมูและเนื้อไก่เพิ่มขึ้นร้อยละ 5.8 ราคาผลไม้เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.8 ราคาอาหารทะเลเพิ่มขึ้นร้อยละ 6.4 ราคาธัญพืชเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.8 ฤดูหนาวเป็นฤดูที่ซบเซาของการปลูกและขายผัก ผลไม้ ดังนั้น ดัชนีราคาผู้บริโภคหรือ Consumer Price Index (CPI) อาจทำให้ราคาของสินค้าอาหารเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้พบว่า ราคาสินค้าและราคาค่าเช่าบ้านมีการปรับตัวเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 4.5 (หลี่ หยาง, 2557) จะส่งผลกระทบต่อครอบครัวที่มีรายได้ต่ำ มากกว่าครอบครัวที่มีรายได้ระดับปานกลางหรือระดับสูง ดังนั้น รัฐบาลจึงต้องใส่ใจกับสภาพการใช้ชีวิตความเป็นอยู่ที่มีการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคนที่มีรายได้ต่ำและครอบครัวที่ยากจนมากยิ่งขึ้น

2. ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น แรงกดดันการทำงานทำเพิ่มสูงมากขึ้น

การแบ่งแยกตลาดแรงงานนำมาซึ่งความแตกต่างของโครงสร้างตลาดการทำงานของพนักงานบริษัทและตลาดการทำงานของคนงาน ในแต่ละปียังคงมีปัญหาเกี่ยวกับภาวการณ์ว่างงานของเกษตรกรหลังจากผ่านช่วงเทศกาลตรุษจีน และปัญหาการตกงานของนิสิตนักศึกษาในช่วงกลางปี ซึ่งสืบเนื่องมาจากการขยายการเปิดรับสมัครนักเรียนเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้จำนวนผู้เรียนจบปริญญาตรีมีมากถึง 6,990,000 คน (หลี่ เผยหลิน, 2557) เพื่อรับรองการมีงานทำของนิสิตนักศึกษาที่จบใหม่ เมื่อเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2556 รัฐสภาได้ประกาศเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมรับมือกับการหางานทำของนิสิตนักศึกษาที่จบใหม่ทั่วประเทศใน ปี พ.ศ. 2556

อีกทั้ง รูปแบบ/ลักษณะการทำงานทำของนิสิตศึกษากับแรงงานเกษตรกร ยังมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ แรงงานภาคการเกษตรกร การเปลี่ยนงานหรือโยกย้ายงานถือว่าเป็นสิ่งที่ทำได้ง่าย แต่การทำงานทำของนิสิตนักศึกษากลับต้องขึ้นอยู่กับสาขาวิชาเฉพาะด้านที่ได้เรียนมา อย่างไรก็ตามในสภาพความเป็นจริงของตลาดแรงงานนิสิตนักศึกษาที่จบใหม่จะหางานที่ตนพึงพอใจได้ค่อนข้างยาก สุดท้ายงานที่หาได้นั้นก็ไม่ตรงกับสาขาวิชาที่ได้เรียนมา มีเพียงแค่อำนาจร้อยละ 50 กว่าเท่านั้นของคนที่สามารถหาตำแหน่งงานได้ตรงกับสาขาวิชาเฉพาะของตน และในครึ่งปีหรือภายในหนึ่งปี บุคคลเหล่านี้มักจะมองหาลู่ทางการทำงาน/เปลี่ยนแปลงงานใหม่หรืออาจนำมาสู่ภาวะตกงานได้ในที่สุด

อย่างไรก็ตามเห็นได้ถึง ผลของความแตกต่างจากการพัฒนาระหว่างประเทศจีนกับประเทศตะวันตกที่พัฒนาแล้ว คือ อัตราการประกอบธุรกิจของนิสิตนักศึกษาจบใหม่ในประเทศจีนมีต่ำมาก อาชีพที่นิสิตนักศึกษาจีนปรารถนามากที่สุด คือ การรับราชการ รองลงมา คือ รัฐวิสาหกิจ สุดท้ายคือ การทำงานในบริษัทภาครัฐ (นอกเสียจากไม่สามารถหางานดังกล่าวได้แล้ว ถึงจะไปทำงานในบริษัทเอกชน) และถ้า

หากนิสิตนักศึกษาคนใดที่มีประวัติการศึกษาที่ดี ย่อมมีโอกาสที่จะเข้ารับราชการหรือทำงานรัฐวิสาหกิจมาก ในขณะที่ร้อยละ 70 ของตลาดแรงงานทั้งหมด ส่วนใหญ่เป็นกิจการของภาคประชาชนหรือกิจการของเอกชน

3. จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีถึง 2 ร้อยล้านคน

โครงสร้างประชากรของประเทศจีนกำลังเผชิญกับจุดเปลี่ยนแปลงของประชากร ปริมาณของประชากรวัยทำงานกำลังเข้าสู่ยุคที่ถดถอยลง ในอนาคตอีกไม่กี่ปีจำนวนแรงงานประชากรของจีนจะมีแนวโน้มลดลง จำนวนประชากรผู้สูงอายุเริ่มเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ใน ปี พ.ศ. 2556 จำนวนผู้สูงอายุที่มีอายุมากกว่า 60 ปี มีมากถึง 2 ร้อยล้านคน ปริมาณรวมของประชากรผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และ “ผู้สูงอายุที่สูญเสียความสามารถ” ไม่สามารถดูแลตนเองได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วเช่นกัน ปัจจุบันจำนวนของผู้สูงอายุที่สูญเสียความสามารถในการดูแลตนเองมีมากกว่า 37 ล้านคน คาดว่าใน ปี พ.ศ. 2558 จะเพิ่มขึ้นเกือบถึง 40 ล้านคน (หลี่ เหมินเหลียง, 2557)

4. ราคาบ้านพักเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง แรงงานเกษตรกรเข้าสู่ความเป็นประชากรในเมืองกำลังเผชิญกับปัญหาใหม่

เมื่อเดือนมีนาคม 2556 ที่ผ่านมา รัฐบาลได้ออกนโยบาย “กฎรัฐ 5 ประการ” ว่า จะแก้ไขปรับปรุงระบบหน้าที่การทำงานและควบคุมราคาบ้านพักให้คงที่ จำกัดมิให้นักเก็งกำไรไหลเทเข้าสู่ตลาด โดยไร้การควบคุม นอกจากนี้มาตรการจำกัดการซื้อบ้านโดยการคัดสรร สร้างหลักประกันที่ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มด้อยโอกาส การสร้างบ้านเอื้ออาทร การขยายการทดลองระบบเรียกเก็บภาษีบ้าน และสร้างความมั่นคงด้านการตลาด จุดสำคัญคือรัฐบาลต้องควบคุมราคาบ้านไว้ให้ได้เพื่อหลีกเลี่ยงความวุ่นวายทางสังคม

สภาพการณ์ของราคาบ้านพักเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในไตรมาสที่สามของปี พ.ศ. 2556 ได้แจ้งประกาศแสดงผลการสำรวจของ 70 เมืองใหญ่ทั่วประเทศจีน เมื่อเทียบกับเดือนกันยายนของปี พ.ศ. 2555 บ้านพักที่สร้างขึ้นใหม่ มีเพียงเมืองเดียวเท่านั้นที่ราคาของบ้านลดลง นอกนั้น ราคาเพิ่มสูงขึ้น ในบรรดาเมืองที่มีราคาเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 10 เหล่านั้นมีทั้งหมด 13 เมือง ที่กรุงปักกิ่ง เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.6 นครเซี่ยงไฮ้ เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.4 และเมืองกวางเจาเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.2 ถึงแม้จะเป็นบ้านพักมือสอง ในบรรดา 70 เมืองใหญ่นั้น เมื่อเทียบกับเดือนกันยายนของปี พ.ศ. 2555 มีเพียงสองเมืองเท่านั้นที่ราคาบ้านมือสองลดลง นอกเหนือจากนั้นเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 17.8 (หลี่ หยาง, 2557)

จากการเพิ่มขึ้นของราคาบ้านที่สร้างใหม่และบ้านมือสองและแนวโน้มของราคาบ้านเช่าในเมืองที่นับวันจะเพิ่มสูงมากยิ่งขึ้น รายได้ที่ได้ดิบโตของแรงงานเกษตรกร อาจไม่เพียงพอต่อการใช้ชีวิตในเมืองได้ เนื่องจากราคาบ้านเช่าและราคาสินค้าอาหารต่าง ๆ ที่เพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลในแง่ลบอย่างมากต่อแรงงานเกษตรกรที่จะเข้าสู่ความเป็นประชากรในเมือง

5. ปัญหามลภาวะทางสิ่งแวดล้อมเพิ่มมากขึ้น ก่อการร้ายส่งผลกระทบต่อด้านสุขภาพและความปลอดภัยในสังคม

มลพิษทางอากาศและทางน้ำกำลังเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลเสียต่อคุณภาพชีวิตประชากร ในขณะนี้ คุณภาพอากาศในเมืองใหญ่ของประเทศจีนร้อยละ 70 กว่า มีค่าเฉลี่ยไม่ถึงเกณฑ์ค่ามาตรฐานคุณภาพอากาศที่กำหนด ซึ่งเขตพื้นที่ที่ประสบปัญหามลพิษทางอากาศอย่างร้ายแรง ได้แก่ นครปักกิ่ง นครเทียนจิน มณฑลเหอเป่ย์ ดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำแยงซีเกียง (ประกอบด้วย มณฑลเจียงซู มณฑลเจ้อเจียง และนครเซี่ยงไฮ้) และสามเหลี่ยมปากแม่น้ำจูเจียง (มณฑลกว่างตุง) เป็นต้น

ทั้งนี้ กรมอุตุนิยมวิทยาแห่งประเทศจีนยังได้มีการเปิดเผยข้อมูลทางสภาพอากาศในช่วง วันที่ 1 มกราคม พ.ศ.2556 ถึง 10 เมษายน พ.ศ.2556 ว่า ค่าเฉลี่ยหมอกควันต่อวันในจีนแผ่นดินใหญ่มีค่าสูงถึง 12.1 ต่อวัน เพิ่มขึ้นจากช่วงเวลาเดียวกันของหลาย ๆ ปีที่ผ่านมาถึง 4.3 ต่อวัน กลายเป็นค่าเฉลี่ยที่สูงที่สุดเป็นประวัติการณ์นับตั้งแต่ ปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา และในช่วงเวลาเดียวกันนั้นนครปักกิ่งมีค่าเฉลี่ยหมอกควันสูงถึง 4.6 ต่อวัน เพิ่มสูงถึง 7.1 ต่อวัน คิดเป็น 5.5 เท่าเมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของหลายปีที่ผ่านมา กลายเป็นช่วงที่มีหมอกควันมากที่สุดในรอบ 60 ปี นอกจากนี้ ยังพบว่า แม่น้ำและทะเลสาบอีกร้อยละ 70 มีมลพิษปนเปื้อน โดยร้อยละ 90 ของแม่น้ำที่ไหลผ่านเมืองใหญ่มีมลพิษปนเปื้อนในปริมาณที่สูงมาก ในปี พ.ศ. 2555 กรมที่ดินและทรัพยากรได้ออกมาแถลงว่า จำนวน 198 เขตการปกครองท้องถิ่นทั่วประเทศ มีจุดตรวจวัด 4,929 จุด ร้อยละ 60 ของระดับคุณภาพน้ำบาดาลอยู่ในระดับ “ต่ำ” และระดับคุณภาพน้ำร้อยละ 16.8 กว่า จากร้อยละ 60 นั้นอยู่ในระดับที่ “แย่มาก” (หลาง เสียนผิง, 2557)

ขณะที่มลพิษทางสิ่งแวดล้อมกำลังส่งผลกระทบต่อสุขภาพจิตและสุขภาพกายของประชาชนนั้น ทางภาครัฐยากที่จะหลีกเลี่ยงเผชิญกับการชุมนุมประท้วงของประชาชนได้ เนื่องจากปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เป็นพิษซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เหตุการณ์ประท้วงนี้แสดงให้เห็นว่าประชากรมีการตอบสนองที่ไวและมีความใส่ใจต่อปัญหามลพิษทางสิ่งแวดล้อมอย่างมาก

แนวโน้มและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการพัฒนาสังคมจีนปี พ.ศ. 2557

1. ดำเนินนโยบายควบคุมมหากาอย่างต่อเนื่อง รับประกันและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน

เมื่อพิจารณาถึงอนาคตอันยาวไกลแล้ว วิธีการรักษาสุขภาพความคล่องตัวทางเศรษฐกิจที่ดีที่สุดคือเปลี่ยนแปลงวิธีการพัฒนา ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิต จัดการกับผลการผลิตที่ล้นตลาด และดำเนินการยกระดับโครงสร้างการผลิต

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมยังคงเป็นวิธีการที่ดีที่สุดในการคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งทางสังคม เมื่อระดับการเติบโตของเศรษฐกิจไม่มั่นคง ก็ยากที่จะสร้างตำแหน่งงานและแรงงานได้ และเมื่อไม่มีหน้าที่การงาน ก็ไม่สามารถมีฐานที่สำคัญสำหรับการดำรงชีวิตได้ และยิ่งไปกว่านั้นไม่มีหลักประกันความมั่นคงทางสังคม จากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราการเติบโตของมูลค่าการผลิตและการจ้างงานภายในประเทศ พบว่า GDP เติบโตทุก ๆ 1% จะมีตำแหน่งงานเพิ่มขึ้นใหม่ในเมือง

130,000 ถึง 170,000 ตำแหน่งงาน และหลังจากที่การผลิตขั้นตติยภูมิกลายเป็นช่องทางหลักสำหรับแรงงาน การจ้างงานอันเนื่องมาจากการเจริญเติบโตของ GDP ยังมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ถึงแม้ว่า GDP ไตรมาสแรกของปี 2556 จะต่ำกว่าช่วงเวลาเดียวกันของปี 2555 แต่ในช่วงสามไตรมาสก่อนกลับมามีอัตราการจ้างงานมากกว่าสปีลันตำแหน่งงาน (หลี่ หยาง, 2557)

ภายใต้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้ของประชาชนที่เพิ่มสูงขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้ความสนใจแก่การสร้างหลักประกันและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชน ควบคุมอัตราเงินเฟ้ออย่างรัดกุม โดยเฉพาะการแก้ปัญหาแรงงานที่มีรายได้ต่ำและประชาชนที่มีชีวิตยากลำบากให้มีความเป็นอยู่ที่ดียิ่งขึ้น

2. ผลักดันการสร้างโอกาสทางการศึกษาอย่างยุติธรรมแก่เด็กในชนบท

เมื่อไม่กี่ปีมานี้ ประเทศจีนได้จัดสร้างโรงเรียนขนาดเล็กแก่ชนบทและพื้นที่ทุรกันดารหลายแห่งเพื่อขยายโอกาสการศึกษาและบริการสาธารณะอย่างทั่วถึง แต่เนื่องจากบุตรของแรงงานหรือเกษตรกรได้อพยพย้ายถิ่นฐานตามบิดามารดาเข้าเมือง จึงทำให้มีเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนที่รัฐสร้างให้น้อยลง ก่อเกิดปัญหาอาคารเรียนว่างเปล่า และเนื่องจากในหลายพื้นที่มีจำนวนเด็กไม่เพียงพอต่อขนาดโรงเรียนอีกทั้งการกระจายตัวของชุมชนชนบทและโรงเรียน ทำให้ภาครัฐสร้างโรงเรียนได้ไม่ทั่วถึง กลายเป็นว่าในชนบทไม่มีโรงเรียนประถมและในเมืองไม่มีโรงเรียนมัธยมและปัญหาการขาดแคลนครูในระดับประถมและมัธยมอีกทั้งนักเรียนต้องเดินทางไกลเพื่อมาโรงเรียนเป็นเหตุให้ต้องมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากขึ้น นักเรียนซึ่งค่อนข้างยากจนจึงขาดเรียนและออกไปในที่สุด ในเมืองใหญ่ก็เกิดปัญหาทำนองเดียวกันเมื่อลูกหลานแรงงานที่ย้ายเข้ามาก็มีสิทธิเข้าเรียนแค่โรงเรียนสำหรับลูกหลานแรงงานเท่านั้น

ส่วนในด้านคุณภาพการศึกษาในทุกระดับระดับการศึกษาระหว่างในเมืองและชนบทมีความแตกต่างกันอย่างมาก ก่อเกิดช่องว่างแห่งความยุติธรรมทางการศึกษาขึ้น เมื่อผู้ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในชนบทมีโอกาสเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาน้อยกว่าผู้ที่มีทะเบียนบ้านอยู่ในเมือง แต่กลับเป็นกระแสในวิทยาลัยอาชีวศึกษาที่ตอบรับนักศึกษาเหล่านี้ และถึงแม้ว่าผู้ที่จบการศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษาจะหางานได้ง่าย แต่รายได้กลับน้อยกว่า ฉะนั้นเมื่อประเทศต้องการสร้างความฝันของจีนให้แก่ประชาชน อันดับแรกก็ต้องรักษาความยุติธรรมตั้งแต่จุดเริ่มต้น ให้นักเรียนทุกคนได้สร้างความฝันของตนเองเพื่อก้าวสู่ความฝันของจีนในสถานะทางการศึกษาที่เท่าเทียมกัน ช่วงหลังมานี้ประเทศจีนเข้าสู่ยุคที่สวัสดิการถดถอย ต้องใช้วิธีการขยายความยุติธรรมทางการศึกษาเท่านั้นเพื่อยกระดับชีวิตแรงงาน และขยายสวัสดิการต่าง ๆ ออกไป

3. เสริมสร้างนโยบายการปฏิรูประบบบำนาญประชากรและในส่วนที่เกี่ยวข้อง

ทางภาครัฐกำลังเร่งปฏิรูประบบบำนาญประชากรอย่างครอบคลุม ในเมืองต่าง ๆ ได้มีการผ่อนปรนการจดทะเบียนบ้านอย่างถวนหน้ามากขึ้น และบางเมืองก็ได้มีการเตรียมการผ่อนปรนการจดทะเบียนบ้านด้วยเช่นกัน เงื่อนไขการจดทะเบียนบ้านในเมืองใหญ่จะได้รับพิจารณาอย่างสมเหตุสมผล จุดหมายการอพยพย้ายถิ่นของประชากรโดยเฉพาะแรงงานยังคงเป็นหัวเมืองใหญ่และมหานคร เช่น นครปักกิ่งมีการอพยพประชากรเข้ามามากถึงเกือบ 10 ล้านคน นครเซี่ยงไฮ้มากกว่า 12 ล้านคน การอพยพถิ่น

ฐานในแถบกว้างโจวและเงินจี้ก็มีประชากรสุทธิจำนวนมหาศาลเช่นกัน สาเหตุหลักสำคัญที่ประชากรเลือกอพยพเข้าเมืองใหญ่และมหานคร เนื่องจากเมืองเหล่านี้มีโอกาสดำเนินการจ้างงานและได้รับค่าตอบแทนที่สูง ดังนั้น การปฏิรูประบบบำนาญประชากรและนโยบายการจดทะเบียนบ้านในเขตเมืองจะต้องมีความสอดคล้องกับการว่าจ้างและการจัดสรรทรัพยากร หากมีการลดระดับช่องว่างความแตกต่างของการพัฒนาระหว่างเมืองขนาดเล็ก ขนาดกลางกับเมืองขนาดใหญ่ได้ ทำให้แรงงานสามารถหางานที่มั่นคงในเมืองที่ตนอยู่ได้ง่ายขึ้น และได้รับผลประโยชน์มากยิ่งขึ้นจากการปฏิรูประบบบำนาญประชากร หากว่าแรงงานขาดโอกาสการหางานที่ค่อนข้างมั่นคงในเมืองขนาดเล็ก เมืองขนาดกลาง และเขตต่างๆ แรงงานเหล่านั้นจะก้าวพร้อมไปกับการเจริญของเมืองนั้น ๆ ได้ค่อนข้างยาก มหาวิทยาลัยและอุตสาหกรรมใหม่ที่มีชื่อเสียงระดับโลกหลายแห่งต่างพุ่มพักสร้างฐานที่มั่นคงในเมืองเล็ก ๆ และเมืองขนาดกลางทั้งสิ้น นอกจากตำแหน่งการว่าจ้างงานแล้ว ความมั่นคงทางการศึกษา การรักษาพยาบาล เงินบำนาญ เป็นต้น มีผลกระทบต่อการตัดสินใจอพยพย้ายถิ่นฐานของแรงงานเช่นกัน

การปฏิรูประบบบำนาญประชากร จะต้องคำนึงถึงการบูรณาการการรักษาความปลอดภัยทางสังคมและบริการสาธารณะที่เท่าเทียมกัน จากการสำรวจวิเคราะห์ทั่วประเทศ ในปัจจุบันนี้ยังไม่มี การเปลี่ยนใบอนุญาตผู้พำนักชั่วคราวของแรงงานให้เป็นผู้อาศัยถาวรอย่างชัดเจน ฉะนั้นทางภาครัฐจำเป็นต้องเร่งดำเนินการเกี่ยวกับเงินบำนาญและประกันสุขภาพแก่แรงงาน เพื่อเข้าถึงข้อกำหนดของระบบการประกันสังคมในสังคมเมือง

4. ผ่อนปรนนโยบายบุตรคนเดียวและป้องกันการเพิ่มจำนวนสุทธิของประชากร

การดำเนินการผ่อนปรนนโยบายบุตรคนเดียว มีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อยุคสังคมผู้สูงอายุและการรับประกันอุปทานของแรงงาน ในปัจจุบันนี้ ครอบครัวที่มีบุตรคนเดียวมีอัตราอยู่ที่ 150 ล้านครัวเรือน ในเมืองและมหานครหลายแห่งมีจำนวนตัวเลขของประชากรที่มีถิ่นพำนักในเมืองนั้น ๆ มีอัตราการคลอดบุตรน้อยกว่าที่นโยบายกำหนดอย่างมาก จากการสำรวจสำมะโนประชากรครั้งที่ 6 พบว่า อัตราการคลอดบุตรโดยรวมของทั้งประเทศมีเพียง 1.8 ในขณะที่นครปักกิ่งมีอัตราการคลอดบุตรโดยรวมเพียง 0.71 และนครเซี่ยงไฮ้เพียง 0.74 เท่านั้น (หลี่ เหวินเหลียง, 2557) มีผลสืบเนื่องมาจากราคาบ้านที่เพิ่มสูงขึ้น ค่าเลี้ยงดูและค่าศึกษาเล่าเรียนของลูกที่เพิ่มสูงขึ้น อีกทั้งผู้หญิงมีโอกาสดำเนินการศึกษามากขึ้น มีการศึกษาที่สูงขึ้น และตำแหน่งหน้าที่การงาน ล้วนเป็นเหตุให้มีอัตราการแต่งงานและคลอดบุตรที่น้อยลง ในปัจจุบันผู้หญิงในนครเซี่ยงไฮ้จะแต่งงานเมื่ออายุย่างเข้า 30 ปี ผู้หญิงในนครปักกิ่งแต่งงานเมื่ออายุย่าง 28 ปี นอกจากนี้ยังมีปัจจัยด้านอื่น ๆ เช่น พื้นที่ถิ่นฐาน รายได้ และภูมิหลังของครอบครัวที่ส่งผลต่อการตัดสินใจแต่งงาน คู่ที่แต่งงานกันโดยส่วนใหญ่มักจะเป็นหนุ่มสาวที่ต่างก็เป็นลูกคนเดียวทั้งคู่ ส่วนอัตราการแต่งงานของหนุ่มสาวที่ฝ่ายหนึ่งเป็นลูกคนเดียวแต่อีกฝ่ายมีพี่น้องนั้นมีน้อยมาก การผ่อนปรนนโยบายบุตรคนเดียว จะช่วยกระตุ้นการมีบุตรเพิ่มขึ้นเพียงในช่วงระยะอันสั้นเท่านั้น แต่เมื่อเวลาผ่านไปอัตราการคลอดบุตรก็จะลดลงเรื่อย ๆ อันมีสาเหตุมาจากรายได้และค่าเล่าเรียนที่แพงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ไม่สามารถก่อให้เกิดการเติบโตของประชากรที่ผันผวนได้

ในปัจจุบัน ประเทศจีนยังคงมีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรสุทธิประมาณ 6 ล้าน 6 แสนคน ต่อปี (หลี่ เหวินเหลียง, 2557) สัดส่วนการแต่งงานของวัยหนุ่มสาวทั้งหมดจะต้องใช้เวลาอีก 2-3 ปีกว่าจะบรรลุถึงจุดที่คาดการณ์ไว้ ดังนั้นการผ่อนปรนนโยบายบุตรคนเดียว ต้องมีการวางแผนการดำเนินการที่ดี เพื่อป้องกันการเพิ่มขึ้นอย่างมากของจำนวนประชากรสุทธิ

5. ดำเนินการปฏิรูประบบที่ดินและที่อยู่อาศัยในชนบทอย่างรอบคอบ รักษาประโยชน์ของเกษตรกรอย่างแท้จริง

การปฏิรูประบบที่ดินแถบชนบทและระบบที่อยู่อาศัยเป็นโครงการการปฏิรูปที่สำคัญยิ่ง เพื่อให้แผนการควบคุมสอดคล้องกับหลักการ ทางรัฐบาลจึงมีนโยบายอนุญาตให้เกษตรกรชาวนาที่มีการจัดการร่วมกันมีสิทธิ ซื้อขาย ให้เช่า ใช้ร่วมกัน มีสิทธิดำเนินการใด ๆ ต่อที่ดินของรัฐอย่างเท่าเทียมกัน ราคาที่ดินอิงจากราคาตลาดไม่สามารถกำหนดเองได้ มีเงื่อนไขในการปรับเปลี่ยนระบบรักษาที่ดินทำมาหากิน คือ การยกที่ดินให้เกษตรกรให้สามารถครอบครองที่ดินโดยมีโฉนดที่ดิน ใช้ประโยชน์ในการทำมาหากิน ซื้อขาย หมุนเวียน มีอำนาจรับประกัน และทำสัญญาจำนองที่ดินได้ การรับประกัน การถ่ายโอน และการจำนองทรัพย์สินที่อยู่อาศัยจะต้องดำเนินการอย่างรอบคอบ จากผลการสำรวจ เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากช่องทางการซื้อขายที่ดินมีส่วนเกี่ยวข้องกับมาตรการ ซึ่งจะส่งผลกระทบยาวต่อการปฏิรูประบบที่ดินทำมาหากิน แถบชนบทและระบบถิ่นที่อยู่อาศัย ในช่วงเวลาของการดำเนินการนโยบายนี้ ต้องมีความรอบคอบ ระมัดระวัง ก้าวหน้าอย่างเป็นลำดับขั้น ใช้วิธีการทดลองดำเนินการก่อนการใช้จริง ศึกษาวิจัยถึงผลกระทบ และผลลัพธ์ที่จะตามมาอย่างละเอียด และติดตามอัตราก้าวหน้าอย่างใกล้ชิด เพื่อป้องกันการดำเนินการผิดไปจากนโยบายที่กำหนดไว้

6. สร้างสรรค์วิธีการบริหารสังคม ส่งเสริมความสามัคคีและความมั่นคงในสังคม

ในการประชุมสมัชชาผู้แทนพรรคคอมมิวนิสต์จีนทั่วประเทศชุดที่ 18 ครั้งที่ 3 ได้มีการกล่าวถึงการสร้างสรรค์วิธีการบริหารสังคม เพื่อกระตุ้นให้สังคมเกิดการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งมีผลช่วยป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งในสังคม มีการเสนอวิสัยทัศน์ในการรักษาความสามัคคีและความมั่นคงทางสังคม โดยการเติมเต็มศักยภาพในทุกด้านแก่สังคม เสริมสร้างระบบกลไกการบริหารสังคม และรับประกันว่าสังคมจะมีความปลอดภัยและเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อความมั่นคงในระยะยาวของประเทศ เนื่องจากสังคมจีนได้มีการพัฒนา 30 กว่าปี ความเหลื่อมล้ำในสังคมมีสูง เป็นต้นเหตุทำให้คนกลุ่มมีความรู้สึกว่าเป็นผู้ที่เสียเปรียบหรือไม่ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายการเปิดประเทศ และปฏิรูปทางเศรษฐกิจ เกิดความรู้สึกเป็นผู้ต่ำต้อยในสังคม ดังนั้น สร้างสังคมปรองดอง ทำให้ทุกคนทุกกลุ่มมีความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของสังคมมีความสำคัญยิ่ง ดังนั้น รัฐบาลจีนพยายามหลายวิธีทางเพื่อลดช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ระหว่างภูมิภาครวยกับภูมิภาคจน เช่น ยกเลิกภาษีที่ดินทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและไม่ต้องเสียภาษีเพิ่มในส่วนนี้ อัตราภาษีเงินรายได้ส่วนบุคคลเป็นอัตราขั้นบันได คนมีรายได้มากเสียภาษีมาก ส่งเสริมการย้ายโรงงานจากที่ตั้งในภาคตะวันออก ภาคใต้ไปยังภาคกลาง ภาคตะวันตก เพื่อกระจายความเจริญ เพื่อเพิ่มการจ้างงานในภาคกลางและภาคตะวันตก

บทส่งท้าย

แม้ประเทศไทยกับประเทศจีนมีระบอบการปกครองที่แตกต่างกัน แต่แนวคิด นโยบายในการพัฒนาประเทศของประเทศไทยมีคุณค่าทางวิชาการต่อการศึกษาและใช้กำหนดนโยบายของการพัฒนาประเทศไทยอย่างน้อยที่สุดสองสามประการ กล่าวคือ บทบาทของรัฐของจีนมีความเข้มแข็ง สามารถใช้กลไกของรัฐในการควบคุมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมเชิงมหภาค แม้ระบบเศรษฐกิจจะเป็นระบบกลไกการตลาดหรือระบบเสรีนิยมก็ตาม แต่รัฐยังคงมีบทบาทสำคัญอย่างมากในการควบคุม ซึ่งในจุดนี้ถือได้เป็นจุดที่แตกต่างกับประเทศไทย ในประเทศไทยภาครัฐจะอ่อนแอ ภาคเอกชนเข้มแข็ง ประการที่สองการดำเนินนโยบายของจีนมีความเป็นระบบและความต่อเนื่อง เมื่อมีการกำหนดแผน ยุทธศาสตร์และนโยบายและมีการแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนประชาชนจีนแล้ว รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่นต้องปฏิบัติและต้องบรรลุเป้าหมายให้ได้ ซึ่งกลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติที่ยึดถือร่วมกัน ประการที่สาม ความตั้งใจและเอาจริงเอาใจในการดำเนินนโยบายของจีนเป็นสิ่งที่น่าชื่นชม การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม การแก้ปัญหาภัยพิบัติ การแก้ปัญหาเหตุการณ์ความรุนแรงเป็นต้น ซึ่งถือได้ว่ารัฐบาลจีนได้มีการจัดการกับปัญหาอย่างเด็ดขาดและอย่างทันท่วงทีซึ่งถือเป็นเรื่องที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

李克强 《李克强作政府工作报告》 新华网, 2014年3月16日

หลี เค่อเฉียน.(2557).รายงานการทำงานของรัฐบาลของนายหลี เค่อเฉียน. ปักกิ่ง : ชินหัวเน็ต.

李扬 《2014中国经济形势分析与预测》 社会科学文献出版社 2014年

หลี หยาง . (2557) .การวิเคราะห์และคาดการณ์สถานการณ์เศรษฐกิจจีนปี2014.ปักกิ่ง:สำนักพิมพ์สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

李培林 《2014中国社会形势分析与预测》 社会科学文献出版社 2014年

หลี เฟยหลิน . (2557) .การวิเคราะห์และคาดการณ์สถานการณ์สังคมจีนปี2014. ปักกิ่ง:สำนักพิมพ์สภาสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.

郎咸平 《改革如何再出发》 东方出版社 2014年

หลาง เสียนผิง. (2557). ปฏิรูปจะเริ่มอีกครั้งอย่างไร. ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ตงฟาง.